

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

*ДО 30-Ї РІЧНИЦІ
МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ*

ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ ПОСТГЛОБАЛІЗМУ

Збірник матеріалів
II Міжнародної науково-практичної конференції

26 листопада 2021 року

Частина I

За загальною редакцією
доктора культурології, професора,
завідувача кафедри культурології та інформаційної діяльності
Ю. С. Сабадаш

Маріуполь
2021

Редакційна колегія:

Ю. С. Сабадаш, доктор культурології, професор (голова),
С. В. Янковський, кандидат філософських наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри культурології та інформаційної діяльності
(протокол № 5 від 12.11.2021)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою
історичного факультету Маріупольського державного університету
(протокол № 4 від 17.11.2021)

Ф 42

Феномен культури постглобалізму : зб. мат. II Міжнар. наук.-практ.
конф., м. Маріуполь, 26 листопада 2021 р. : у 2 ч. / Маріуп. держ. ун-т ;
гол. ред. Ю. С. Сабадаш ; упоряд. С. Янковський ; техн. ред. О.В. Дейниченко.
– Маріуполь : МДУ, 2021. – Ч. I. – 228 с.

Збірник містить матеріали II Міжнародної науково-практичної
конференції «Феномен культури постглобалізму», яка відбулася 26 листопада
2021 року з ініціативи кафедри культурології Маріупольського державного
університету. В конференції взяли участь науковці з України, Білорусі, Греції,
Франції.

Видання розраховане на широке коло науковців, викладачів, аспірантів
та студентів, а також усіх, хто цікавиться та досліджує проблематику теорії,
історію культурології, питання прикладної культурології та культурознавчих
студій.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів
несуть автори, опублікованих у збірнику доповідей

**ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ
У ЛОГІЦІ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОЦЕСУ**

Протягом останніх десяти років на теренах розвитку гуманітарного знання в Україні спостерігається крен у бік культурології – науки, яка була сформована на ідеї об'єднання теоретичного потенціалу різних гуманітарних наук задля осмислення складних та багатоаспектних проблем. Приблизно два-три десятиліття тому процес об'єднання різних зрізів гуманітарного знання здавався прогресивним починанням, оскільки, по-перше, трансформувалася сторіччями напрацьований матеріал історії культури у бік його теоретичного узагальнення, по-друге, значно розширював – за рахунок взаємодії з іншими гуманітарними науками – проблематику, яка почала активно «заповнювати» дослідницький простір культурології, і, по-третє, викликав інтерес – переважно – у молодих науковців і сформував потужний загін культурологів, які професійно займаються цією науковою.

Водночас, на межі завершення другого десятиліття ХХІ ст. можна констатувати і негативні наслідки означеного процесу, які полягають, передусім, у поступовому «поглинанні» культурологією інших гуманітарних наук, зокрема, філософії, естетики, етики, релігієзнавства та ін. Формально, принаймні, в українському дослідницькому просторі, означені науки все ще існують, але процес їх «розчинення» у культурологічній проблематиці рік за роком стає все очевиднішим. Виникає дещо парадоксальна ситуація, а саме: культурологія, формуючись за рахунок історії культури та низки інших гуманітарних наук, – врешті решт – применшує їх роль і значення, насаджуючи «культурологічний аспект» чи «культурологічні виміри» в проблематику, яку слід було б атрибутувати як привілей філософії, мистецтвознавства чи естетики. Спостерігається і протилежна тенденція, коли у неначебто «чисто культурологічні» дослідження додаються аспекти іншої гуманітарної науки. Залежно від професійної приналежності теоретика, котрий аналізує такий стан речей, означену ситуацію можна назвати або взаємодією гуманітарних наук, або їх «розчиненням» на користь культурології.

Оскільки я виступаю за збереження існуючої моделі і культурологічного, і гуманітарного знання, то вважаю за необхідне висвітлити дві принципово важливі для сучасної культурології проблеми:

1. Умови формування понятійно-категоріального апарату означеної науки;
2. Окреслення дослідницького простору культурології.

Аналіз цих двох проблем висуває перед нами низку теоретично важливих питань, а саме:

а) відтворення процесу формування понятійно-категоріального апарату культурології;

б) необхідність виокремлення «зони перехрестя» інтересів культурологічного та гуманітарного знання;

в) доцільність гармонізації дослідницького процесу в межах сучасної гуманістики, незалежно від «типу» гуманітарного знання;

г) своєчасність оцінки можливості чи доречності використання засадничих принципів культурологічного аналізу в процесі дослідження, наприклад, філософської, психологічної, філологічної чи естетико-мистецтвознавчої проблематики;

д) представлення існуючих теоретичних позицій щодо окреслених задля аналізу питань.

Одним з перших кроків, що його слід зробити, при дослідженні цих проблем – є систематизація понять і категорій, завдяки яким сформований понятійно-категоріальний апарат культурології і виокремлення «зони перехрестя» із зразками тих понятійно-категоріальних апаратів, якими користуються інші гуманітарні науки. А це – своєю чергою – дозволить побачити наскільки ці поняття чи категорії самобутні та вироблені саме вимогами культурологічного аналізу конкретних процесів. У тому ж випадку, коли ситуація виявиться протилежною, то аналіз факту «запозиченості» понять і категорій з інших наук, дозволить сформулювати уявлення або про «чистоту» культурологічної проблематики, або про інший зміст феномену взаємодії «типів» гуманітарного знання. Зрештою, «запозиченість» може мати як позитивне, так і негативне значення, розуміння чого – своєю чергою – удосконалює шлях осягання гуманітарних проблем.

Слід зазначити, що серед культурологів, котрі активно працюють сьогодні у досить розгалуженій площині культурологічного знання є і ті, хто послідовно опікується проблемою понятійно-категоріального апарату цієї науки. Внаслідок їх зусиль у теоретичний ужиток введені – як додаток до історично сформованого поняття «культура» – поняття «біографізм», «діалогізм», «персоналізація».

На підґрунті понять конкретної науки формується «другий шар», а саме: категорії – структурна єдність кількох дотичних понять. Серед категоріального апарату культурології закріпилися наступні: «культуротворчість», «культуротворення», «культуротворець», «культурознавчий», які, на нашу думку, доцільно, з одного боку, визначити як «другий шар» у понятійно-категоріальній «будові» сучасної культурології, а з другого, – обов'язково підкреслити «запозичений» характер окремих понять, зокрема, «знання», «творчість», «творець», які належать філософії та психології.

Окрім означеного, теоретичний контекст сучасної культурології формується і завдяки «третьому шару» понятійно-категоріального апарату, а саме: введенню у дослідницький процес «формально-логічних структур».

У культурологічному знанні, в якості «формально-логічних структур» можуть виступати «культурний простір», «культурне середовище», «культуротворчий досвід», «культурна інновація», «культурний регіон», «культурно-історичний розвиток суспільства», «культурознавчий потенціал», «культурно-дозвіллева діяльність» та ін.

Враховуючи сучасний рівень розвитку культурології моделювання понятійно-категоріального апарату, коректне користування «формально-логічними структурами» буде як підсилювати теоретико-методологічний та методичний рівень культурології, так і перетворювати її на те явище сучасної гуманістики, яке матиме право на класичне звання «строга наука».

Підсумовуючи зазначу наступне:

1. На теренах української гуманістики культурологія розвивається досить активно та динамічно, постійно розширюючи дослідницький простір;

2. Активність та динамічність «накопичення» культурологічного знання окреслює ті проблеми, які потребують особливої уваги науковців; зокрема, виявлення структурної багатшаровості понятійно-категоріального апарату культурології;

3. Нагальною виступає і необхідність аналізу та систематизації дослідницького простору культурології з наголосом на наріжних проблемах, що постають перед цією наукою.

УДК 316.73

Петрова І. В.

/ м. Київ /

КУЛЬТУРНІ ТА КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ: ВІД КОНЦЕПЦІЙ ДО ІНСТРУМЕНТІВ

Загальновідомо, що до наукового вжитку поняття «культурна індустрія» запроваджується М. Горкгаймером і Т. Адорно у праці «Діалектика Просвітництва» (1947) й зводиться до критики масового виробництва культурних благ, комерціалізації дозвіллевих та рекреаційних практик. У 70-80-ті рр. ХХ ст. поняття «культурна індустрія» насичується й конкретизується, набуває додаткових значень і змістів, що зумовлює трансформацію поняття в множинне й розпорошене «культурні та креативні індустрії». Критика «культурної індустрії» як інструменту масового виробництва стандартизованих культурних благ та послуг, змінюється аналізом перспектив «культурних та креативних індустрій» як рушіїв креативної економіки, інноваційних технологій, джерел міського розвитку та культурного багатоманіття.

Узагальнений аналіз та обґрунтування моделей культурних і креативних індустрій (модель DCMS, символіко-текстова модель, концентрично-кругова модель, авторсько-правова модель WIPO, Торговельно-орієнтована модель, модель «Американці – мистецтву») містить